

Щодо питання реалізації процесуального статусу керівника експертної установи

Іван Каркоцький

Запорізький НДЕКЦ МВС України, м. Запоріжжя, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9044-9391>, e-mail: Ivan85tkzr@ukr.net

Висвітлено окремі проблеми, що виникають у правозастосовчій діяльності у зв'язку з відсутністю належної кримінально-процесуальної регламентації повноважень керівника експертної установи при призначенні та провадженні судової експертизи.

Ключові слова: судова експертиза; керівник експертної установи; процесуальне законодавство; експерт; проведення судових експертиз; експертна практика.

Regarding the Issue of Implementing the Procedural Status of an Expert Institution Head

Ivan Karkotsky

The author highlights certain issues arising in law enforcement activities due to the lack of proper criminal procedure regulation of the powers of the head of an expert institution when appointing and conducting a forensic examination.

Keywords: forensic examination; expert institution head; procedural legislation; expert; conducting forensic examinations; expert practice.

Від діяльності керівника експертної установи залежить багато: прийом експертиз до провадження або їх повернення із причин, зазначених як у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі — КПК України), так і в інших відомчих нормативно-правових актах; строки проведення і якість експертиз; організація комісійних або комплексних експертиз експертами установи, а також міжвідомчих експертиз; розгляд різних клопотань як слідчих, так і експертів.

Водночас у КПК України керівника експертної установи як учасника кримінального судочинства не вказано й не регламентовано його процесуальні повноваження. У ст. 332 КПК України зазначено, що суд має право «доручити проведення експертизи експертній установі», але керівника установи не згадано [1].

Ми погоджуємось із М. Г. Щербаковським, на думку якого, відсутність в КПК України регламентації прав і обов'язків керівника експертної установи є істотною прогалиною законодавця. Зазначена прогалина обумовлює відсутність чіткого і закінченого регулювання правовідносин, що виникають між керівником експертної установи і слідчим, прокурором, слідчим суддею, стороною захисту, уповноваженими, а також правовідносин між керівником і експертом спеціалізованої експертної установи, якому

доручено провести експертне дослідження і надати висновок [2, с. 43].

Стосовно процесуальних повноважень керівника експертної установи щодо конкретного кримінального провадження слід зазначити, що вони виникають після надходження в експертну установу об'єктів дослідження та постанови слідчого, прокурора, ухвали судді, слідчого судді або адвокатського запиту про залучення експерта. До того ж процесуальні відносини, які виникають у зв'язку із цим у керівника експертної установи, можна поділити на «внутрішні» (щодо співробітників експертної установи: заступників, керівників відділів (секторів), експертів) та «зовнішні» (щодо учасників кримінального судочинства, які призначають експертизу).

Керівник експертної установи має право здійснювати контроль за якістю матеріалів, що надходять на експертизу, оскільки йому не байдужа судова перспектива кримінального провадження, за яким його співробітники проводять експертизу, і він повинен усвідомлювати фактичні та юридичні наслідки надання в експертну установу недоброякісних об'єктів і матеріалів, що перетворюють результати праці експерта на недопустимий доказ. Водночас неврегульованість процесуальних прав та обов'язків керівника експертної установи може призвести до

ситуації, коли він вийде за межі своїх повноважень на час призначення і проведення експертизи, що в подальшому буде використано будь-якою стороною кримінального провадження для оскарження висновку експерта.

У процесі організації експертного дослідження керівник експертної установи має істотні процесуальні повноваження, що визначають його процесуальну функцію. Так, керівник експертної установи може самостійно визначати рід (вид) експертизи. Після визначення виду експертизи керівник доручає проведення експертного дослідження конкретному експерту (або групі експертів).

Уведення в дію КПК України 2012 року зумовило необхідність розроблення нових форм, які б стосувались організаційної функції керівника експертної установи. Дуже актуальною слід визнати проблему дистанційної участі судового експерта в кримінальному провадженні, а саме його допиту в режимі відеоконференції (ст. 232, 336 КПК України) [1].

Використання відеоконференції під час проведення допиту експерта неможливе без відповідної організації з боку керівника експертної установи, оскільки вона має на увазі вибір приміщення, технічних засобів, які б надійно забезпечували належну якість зображення, звуку, та інформаційну безпеку.

Контрольно-методичну функцію керівник експертної установи через свої посадові повноваження здійснює упродовж підготовки та проведення експертизи, перевірки якості проведеного експертного дослідження під час ознайомлення з висновком експерта.

Із метою визначення повноти, якості та уникнення можливих експертних помилок перед відправленням висновку експерта замовнику його оцінка обов'язково має бути здійснена керівником експертної установи (його заступниками або керівниками підрозділів).

Слід визнати право керівника експертної установи здійснювати контроль за повнотою та якістю експертизи, однак щодо цього питання потребує уточнення мета та межі втручання керівника в діяльність експерта. На нашу думку, необхідністю методичного контролю є отримання обґрунтованого, достовірного висновку експерта, оформленого відповідно до процесуального закону, який в подальшому не викличе в учасників кримінального провадження будь-якого

сумніву, оскільки буде повною мірою відповідати вимогам, що пред'являються до процесуальних джерел доказів. Межею процесуального втручання в діяльність експерта з боку керівника експертної установи є дотримання ним принципу незалежності судового експерта, проголошеного у ст. 4 Закону України «Про судову експертизу» [3], і заборона під загрозою відповідальності, передбаченої законом, втручатися будь-кому в проведення судової експертизи.

Зазвичай керівники експертних установ як досвідчені фахівці в теорії та практиці судової експертизи після оцінки результатів експертизи взмозі надати рекомендації стосовно правил оформлення висновку та його відповідності вимогам ст. 101 КПК України, відомчим нормативним актам, обґрунтованості проведеного дослідження, чіткості викладу проміжних та кінцевих висновків, логічності формулювань, якості додатків, ясності та форми висновків тощо.

Адміністративні функції, покладені на керівника експертної установи як службової особи, містять: установа режиму роботи співробітників установи, забезпечення добору судових експертів, своєчасне направлення експертів у відрядження у зв'язку із виконанням науково-дослідної роботи або за запитом правоохоронних органів та судів, визначення черговості відпусток, рівня заробітної платні, забезпечення охорони установи, залучення в разі необхідності до роботи експертів у неробочий час, дотримання правил техніки безпеки та виробничої санітарії, створення умов для належного зберігання представлених на експертизу об'єктів дослідження і матеріалів кримінального провадження та виконання інших повсякденних завдань.

Серед усіх наведених функцій найбільш важливою і такою, що вимагає правового регулювання, є процесуальна функція, яка визначає правовий статус керівника експертної установи. Не викликає сумніву, що для якісного проведення експертизи потрібно, щоб система правовідносин, що виникають в процесі реалізації суб'єктами експертизи своїх повноважень, функціювала відповідно до вимог закону і щоб статус кожного суб'єкта експертизи був чітко визначений у КПК України.

Тому вважаємо за необхідне на законодавчому рівні визначити правовий статус керівника експертної установи, який би закріпив комплекс

обов'язків і прав, що своєю чергою, сприяло б підвищенню ефективності та якості проведення експертиз.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4651-17> (дата звернення: 03.04.2024).
2. Щербаковский М. Г. Процессуальные полномочия руководителя экспертного учреждения как субъекта судебно-экспертной деятельности. *Legea si viata (Жизнь и Закон)* : междунар. научно-практ. журнал. Кишинев, 2015. № 6 (282). С. 42—45. URL: <http://www.legeasiviata.in.ua/archive/2015/6/7.pdf> (дата звернення: 03.04.2024).
3. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 03.04.2024).